

Навигация на промяната: Към постпедагогика в цифровата ера

Христо Чукурлиев

Navigating the Shift: Toward a Post-Pedagogy in the Digital Age

Hristo Chukurliev

Abstract:

The classical university teaching: theory-exercise-practice is falling apart into a multitude of new methods, using tools not described in pedagogical science. Moreover, these new methods, often using digital tools, are conducted with learners whose profile is very different from the one studied in pedagogy. Isn't this a problem for the entire process called digital transformation? Is a new type of pedagogy needed that corresponds to the change in our environment, the characteristics of the new generations, and all of this in the context of the development of digital technologies, and as part of them, the different applications of artificial intelligence? This post-pedagogy will probably have a different focus from the known, neither on the image of the teacher nor on the image of the student. It will not be centered on either side, because it is simultaneously turned to both. Post-pedagogy or postmodern pedagogy may be shaped around seven pillars and principles of understanding the educational process, which are the subject of research in their independence and interconnection.

Keywords: digital transformation, post-pedagogy, educational innovation, digital pedagogical methods, artificial intelligence in education

For contacts: Assist. Prof. Hristo Chukurliev, PhD, NBU, hchukurliev@nbu.bg

ВЪВЕДЕНИЕ

Университетите се обезличават превръщайки се в места за задоволяване на нуждите на икономиката и трудовия пазар. Не е била такава функцията им още като школи в Древността или при възраждането им в Средновековието. Изграждането на групи млади хора, които имат по-широко отворени очи и са станали любопитни за повече от осигуряването на препитанието си е била и все още е мисия на университетите. В днешното време обаче това изграждане не може да стане от позицията на авторитета на университетския преподавател, а да се случи някъде по средата между неговото знание и любопитството на студентите.

Магнан (Магнан, 2023, с. 39) твърди, че „една от най-важните задачи – да помогнете на студентите си да се научат да мислят критично, включва развиването на умения за четене, които да им дадат възможност да анализират, интерпретират, оценяват и прилагат прочетеното“. Можем да трансформираме това твърдение до тезата, че четенето при днешните студенти трябва да дойде като вторичен акт, след като те установят, че няма друг начин да добият търсената от тях информация. Ако обаче се случи, така че успеят? Тогава преподавателите трябва да отстъпим от авторитета си и да на настояваме на правотата на пътя, който ние сме следвали като студенти, но да оценим дали обективно студентите се справят с предизвикателства. Неискрено е от една страна да настояваме, че едно от качествата на 21 век е намирането на нови решения и

от друга да не харесваме тези нови решения ако не съвпадат с нагласите ни, построени в аналоговото ни минало.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Промяната в заобикалящата ни среда е толкова всеобхватна и динамична, че вероятно не виждаме пълните ѝ очертания. Но търсим сигурно начини да я опишем, разберем и овладеем. В това търсене е напълно естествено да се появяват тези като тази, че в сферата на университетското образование промяната може да се управлява като се приемат ценности на нова педагогическа парадигма, която други наричат „постмодерна дидактика“ (Иванов, 2011) и спазването им неминуемо ще доведе до качествена промяна. Докладът предлага хипотеза, че тези качества или характеристики са седем и са щрихирани в последователност, която следва слоевете на университетското образование от сърцевината към зоната му на взаимодействие с външната среда.

Децентрализация на властта

В постпедагогиката традиционните йерархични структури в образованието, които предполагат целият авторитет да е в полето на преподавателя са силно разколебани и не се ползват нормативни правила за налагане му. Вместо това ученето се превръща в процес на сътрудничество, като преподавателите действат повече като фасилитатори или водачи, отколкото като авторитетни фигури. Тази промяна в ролята на преподавателя от авторитет към медиатор отваря възможност за легитимация на неформалното учене от страна на младите, които формират мнение чрез онлайн платформи. Това би довело до откровеност, която след първоначалния страх от загубата на ръководна роля има потенциал да изгради автентичен авторитет на преподавателя като наставник и съветник.

Уместност и персонализиране на обучението

Постпедагогиката дава приоритет на уместността на учебния материал, разбирана като свобода на избор на предмети спрямо собствените разбирания на студентите. Според мен дори и оставена без рамки тази свобода би дала отлични резултати, защото ще осмисли престоя на студентите в университета според тяхното разбиране и очакване и няма да бъде напразно. Но все пак вероятно общоприложимия модел би бил да има минимално количество задължителни дисциплини, които да зададат скелет или структура около която да се оформи тялото на свободния избор. Не е задължително изборът на теми, подходи и постигането на резултати от страна на студентите да бъде с положителен знак, ученето е много продуктивно и от грешните избори и лошите резултати. Разликата е, че в сигурната среда на университета тези грешки и резултати не се измерват с реални загуби на средства, ресурси или животи.

Интегриране на цифрова грамотност

Признавайки, че дигиталният свят с неговите устройства и свързана мрежа от информация, ресурси и услуги е част от образователния процес можем по-ефективно да повлияем на развитието на студентите, отколкото като поставяме ограничения и налагаме наказания. Това е най-правилният път, както към това да научим студентите си как безопасно и ефективно да използват тези свръхмощни и неограничени ресурси, така и към собствената ни рефлексия как ние самите

общуваме, ползваме и сме засегнати от тях. Все по-честа е ситуацията, в която представители на поколенията преди Милениалите, но и те самите заклеят дигиталните технологии като в същото време ги ползват тъкмо за това, което отричат. Тази енантидромия⁵ на преподавателите със сигурност обърква студентите и разколебава нашия авторитет. Приемането на дигиталните технологии и всички опосредствани от тях инструменти като легитимна част от учебния процес е предпоставка заедно с нашите обучаеми да създаваме необходимите етични правила и ограничения на тази нова образователна реалност (Витанова, 2023, с.86).

Акцент върху критичното мислене и креативността

Очевидно е, че запаметяването и възпроизвеждането на информация отстъпва решително като компонент от учебния процес. В пост-педагогиката акцентът трябва да бъде върху качеството и ефективността на работата с информация и способността тя да се превръща в знание и умение. По този начин студентите ще бъдат изправени пред необходимостта да развият критично мислене и отношение, но само при условие, че преподавателите подпомагат процес като техни съюзници, а не като съдии. След възхода на визуалните средства за комуникация, подпомогнат от дигиталната обработка на информация, парадоксално, но най-новата технология на НЛП и производните ѝ генеративни софтуери връщат езика по естествен път в центъра на образователния процес. За нас преподавателите вече е ясно, че само текст не работи, но тепърва предстои на студентите да проумеят, че и без владеене на основната знакова система, която хората ползват също е много трудно да се върви напред. Акцентът върху креативността е мощен стимул за развитие на въображението и технологиите не са ограничаващо, а подпомагащо средство. Това може да стане реалност, а не само твърдение ако и двете страни в учебния процес се съгласят.

Учене през целия живот

Една от най-стабилните нагласи на миналите поколения също трябва да бъде преборена. Това се случва всеобхватно, но сякаш университетското образование остава извън тази тенденция. Постпедагогиката възприема концепцията за учене през целия живот, като признава, че образованието не завършва с формалното обучение в системата на основното, средно и висше обучение. Този принцип подготвя не само студентите, но и техните преподаватели за бъдеще, в което те могат непрекъснато да придобиват нови умения и знания, докато техните лични и професионални нужди се развиват. Образованието през целия живот, може да свърже академично учене с личностното развитие, емоционална интелигентност и способността да се ориентираме във все по-сложното глобално общество.

Разбиване на образователните коридори

⁵ Енантидромия (на старогръцки: ἐναντιός, романизирано: enantios – „срещу“ и δρόμος, dromos – „бягане“) е принцип, въведен на Запад от психиатъра Карл Юнг. В "Психологически типове" Юнг определя енантидромията като "появата на несъзнаваната противоположност в течение на времето." Тя е подобна на принципа на равновесието в естествения свят, тъй като всяка крайност се противопоставя на системата, за да възстановяване на баланса. Когато нещата стигнат до крайност, те се превръщат в своята противоположност. Юнг добавя, че „този характерен феномен на практика винаги възниква, когато крайна, едностранна тенденция доминира в съзнателния живот; с времето се изгражда еднакво мощна противоположност, която първо възпрепятства съзнателното представяне и впоследствие пробива съзнателния контрол.“ – Уикипедия.

Подобно на образователната философията на Мария Монтесори, която въвежда революционното схващане, че децата могат да учат чрез изследване и взаимодействие с околната среда, пост-педагогиката разгражда границите между дисциплините, дава път към изграждането на мултидисциплинарно, но свързано помежду си знание, което наричаме интердисциплинарно като така предметите не се преподават изолирано, а са взаимосвързани, отразявайки сложността на реалния свят. Иначе казано енергията от конективизма на последните поколения се използва и насочва в малко по-практична посока.

Глобално и етично съзнание

И накрая, постпедагогиката интегрира в себе си глобална перспектива, подготвяйки студентите да бъдат граждани на света. Тя набляга на етичното мислене, устойчивостта и социалната отговорност, като ги насърчава да обмислят въздействието на своите действия в глобален мащаб.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Кое в педагогиката остава и кое става пост?

Усилието, което всеки преподавател полага, за да наложи авторитета си е голямо. Още по-голямо то става в последните години, когато студентите, пред които се изправяме са израснали в мирно и богато време. Удобното живеене има и този допълнителен ефект, че намалява нуждата от единоначалие и оттам позволява на човека да проявява особеностите си и да цени странностите като норма. Дори руските автори смятат (Масленникова & Самотовинский, 2022), че преподавателите трябва да налагат авторитета си чрез качества, а не чрез пропаганда. Освен предизвикателство тази трансформация има и положителна страна, защото може да се разлагането на авторитета на преподавателя може да се трансформира в увеличаване на отговорността на студентите.

Ако обаче приемем, че студентите са отговорни поне наравно с нас техните преподаватели, трябва да им признаем и правото да искат гаранции, че обучението им е уместно. Не можем да изпитваме умора или досада, когато трябва да защитаваме необходимостта от това, което правим, когато то не е интересно или в него не се вижда пряката полза и приложение. Персонализираното обучение върви ръка за ръка с уместното, а така свързани те автоматично отиват в обсега на отговорността на студентите. Един аспект на тази им отговорност е ако не като автори, те поне да изиграят ролята на катализатори за друга важна промяна.

Цифровата грамотност е проблем и за двете страни. За преподавателите тя все още по-често е функционална и имаме нужда от инструкции кое как се ползва, но поставен този въпрос към студентите, той придобива друго измерение. Подозираме ги, че ползват новите технологии по-често за забавление или като средство да заобиколят досадните условия на оценяване, в които ги поставяме. Става очевидно къде е проблемът. Не във функционалната цифрова грамотност, защото едните я имат, а другите все някак ще я придобият, а в интегрирането на дигиталните технологии към процеса на обучение (Beloev, et al., 2020). И дори обратното трансформацията на методите и формите на обучение в

университетите чрез цифровите технологии. Но само там, където положителният ефект може да се докаже емпирично.

Термините „критично мислене“ и „креативност“ са добре познати качества на ума, които стават много важни за висшето образование. Но представяте ли си как създавате подобни качества у някого, оправдавате с потенциала им своите действия без самите Вие да ги владееете. Или да ги владееете на повърхността, но без да сте ги интегрирали в мисленето си и във всяко свое действие като преподаватели. Същото се отнася и до ученето през целия живот, което е цел на висшето образование в последните години – да го утвърди като философия и да създаде у студентите нагласа това да се практикува. Не че те нямат външна принуда за това под формата на всякакви тюториали и инструкции в социалните медии. Но колко от преподавателите го практикуваме и се учим на нови неща?

Институциите имат много работа, въпреки академичната автономия, а може би тъкмо в посока на нейното изпълване отново със съдържание. Залитането в регулации и стандартизация улеснява със сигурност преноса и сравнимостта на получените знания и умения, но ги лишава от озареност и ги тривиализира. На кого му трябва университетско образование, което е скучно и ефективно, което е ресурс за икономически растеж? Не трябва ли висшето образование да създава новатори?

Защото светът се е променил много и глобалната свързаност ражда ситуации, в които се изисква нова етика. Изкуственият интелект вече създава много главоболия освен на адвокати и съдии, но и на всеки един университетски преподавател също. Може ли да се справим с тези предизвикателства, ако към тях прилагаме старите норми и разбирания за правилно, прозрачно и качествено?

ЛИТЕРАТУРА

Beloev, H., Smrikarov, A., Ivanova, A., Georgiev, T., Smrikarova, S., Ivanova, G., Zlatarov, P. (2020). A Vision of the University of the Future. *In Proceedings of the 21st International Conference on Computer Systems and Technologies (CompSysTech '20)* (стр. 307-312). New York: Association for Computing Machinery.

Витанова, Н. (2023). Образование на бъдещето - теоретични проекции. *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ Факултет по науки за образованието и изкуствата книга педагогически науки*, 116, 58-90.

Иванов, И. П. (2011). По пътя към постмодерната дидактика. Обучението като път към образованието. *Сборник с материали по случай 60-годишнината на проф. дпн Пламен Радев*, (стр. 169-184). Пловдив.

Магнан, Р. (2023). *147 практически съвета към университетските преподаватели* (Том 2). София: Издателство на НБУ.

Масленникова, О. Н., & Самоатовинский, Д. В. (2022). Коммуникативные навыки как одна из основ авторитета современного преподавателя. *Материалы Международного научно-практического фестиваля.*, (стр. 437-448). Иваново.